

*Ben Lamoree:
'Grond- en ontwikkelingsbedrijf is voorbeeld voor andere Afrikaanse landen'*

De nieuwe wijk Maraza wordt rond de lagune gesitueerd zodat het water vanuit het achterland en het hemelwater gecontroleerd afgevoerd kan worden.

Projectfinanciering FMO helpt bedrijven bij uitvoering masterplan havenstad Mozambique

'Dutch approach' moet wateroverlast in Beira voorkomen

In het masterplan is er veel aandacht voor een nieuwe haven (paars), opvang van water (blauw) en een groene infrastructuur (groen).

Door Jaap Groot

Een stad van 600.000 inwoners, die in een grote badkuip ligt. Het water kan niet weg en de stad loopt vast in het moeras. Een alomvattend masterplan moet de stad uit de greep van het water redden. Nederland neemt het voortouw, met een bijzondere financiering én een grote inbreng van het bedrijfsleven.

In Beira, de op een na grootste (haven)stad in Mozambique, heeft de Nederlandse overheid samen met het bedrijfsleven, het gemeentebestuur en andere stakeholders een masterplan gemaakt om de vele (water)problemen in dit gebied op te lossen. Met name het moerasgebied rond Beira, waar duizenden mensen onder erbarmelijke omstandigheden wonen, is een groot probleem. Maar ook de knelpunten in de infrastructuur van het havengebied zijn urgent. Partners voor Water en de verschillende ministeries hebben de vraag opgepakt en hebben Nederlandse bedrijven gezocht die oplossingen konden bieden.

Eind 2015 zijn bij een 'investment conference' de eerste projecten van het masterplan met Beira overeengekomen. Een belangrijke steun voor dit succes was de intentie van FMO (de Nederlandse Financieringsmaatschappij voor Ontwikkelingslanden) om een deel van de financiering van de projecten op zich te nemen. Een opmerkelijke stap want dit is de eerste keer dat FMO samen met de lokale publieke sector een buitenlands project ontwikkelt. Daarnaast hebben Nederland en Beira afgesproken om in Beira een grond- en ontwikkelingsbedrijf op te zetten. Door dit bedrijf, waarin alle partijen zitting hebben, en met financiering vanuit FMO, is de kans dat Nederlandse bedrijven hun gepresenteerde plannen ook daadwerkelijk kunnen uitvoeren, aanzienlijk groter.

Het masterplan kent een lange voorgeschiedenis waarin de Nederlandse inbreng van het begin nadrukkelijk aanwezig was. Ben Lamoree, procesmanager namens Nederland van de projecten in Beira: "Er waren altijd al veel contacten met Mozambique en de stad Beira, zowel vanuit het Nederlandse bedrijfsleven als vanuit kennisorganisaties en de overheid. Toen de huidige burgemeester van Beira, Daviz Simango, in 2011 op zoek ging naar oplossingen voor de (water)problemen in zijn stad was de link naar Nederland snel gemaakt."

Kennisinstituut Deltares, stedenbouwkundig adviesbureau Wissing en ingenieursbureau Witteveen + Bos vormden samen met de stad Beira een consortium en ontwierpen een masterplan, dat in 2013 door de gemeenteraad werd goedgekeurd. Piet Kalsbeek, directeur en stedenbouwkundige bij Wissing: "Wij hebben als bureau veel ervaring met een integrale benadering in probleemgebieden. In Irak hebben we bijvoorbeeld voor zes steden een plan opgezet, waarbij we niet alleen naar het watermanagement keken maar ook naar wonen, klimaat en economie."

Kalsbeek zegt in de plannen nadrukkelijk de toekomstverwachtingen mee te nemen. Beira ontwikkelt zich namelijk

*Piet Kalsbeek:
'Voor alles moeten we beginnen met het draineren van het gebied'*

De infrastructuur in Beira heeft sterk te lijden onder de waterproblematiek en is sterk verwaarloosd

Medewerkers van bureau Wissing bekijken de gebrekkige mogelijkheden voor afvoer van regenwater in Beira.

er over twintig jaar uit? Bedenk dat de economische groei tot 7% kan oplopen en dat de demografische groei 4% op jaarbasis is. Dat heeft een grote impact op wonen, werken, de infrastructuur en natuurlijk ook op de drink- en afvalwaterproblematiek en (water)veiligheid. In het masterplan hebben we dit allemaal meegenomen.” In het integrale plan is bovendien gekeken hoe ‘groene infrastructuur’ de waterproblematiek zou kunnen oplossen, vertelt Kalsbeek. “We hebben een ‘eco-based’ managementsysteem opgezet. Hierin zijn bijvoorbeeld wadi’s, singels en sportvelden gepland om het water op te vangen en te geleiden.”

Badkuip

Eén ding was heel duidelijk: er moest voor alles begonnen worden met de drainage van het gebied. “Beira ligt in een badkuip waar al het water in blijft staan en dat betekent dat vooral het buitengebied van Beira één groot moeras

snel. “Hoe ziet deze havenstad

is”, aldus Kalsbeek. In dit moeras wonen ondanks al dat water, de modder en frequente overstromingen duizenden mensen. Verbouwd voedsel spoelt weg, kinderen spelen tot hun enkels in de prut, dieren ploeteren door de modder of verdrinken als er even wat meer water wordt aangevoerd. Bij regen stroomt het water door de hutjes.

“Om dit op te lossen gaan we eerst een bassin van 150 hectare graven dat als opvang van het hemelwater, en zo nodig voor het rivierwater, kan dienen. De grond die hiermee vrijkomt gebruiken we om het gebied op te hogen en via de lagune die hierdoor ontstaat, kan het water gecontroleerd worden afgevoerd naar zee,” aldus Kalsbeek, die verwacht dat eind dit jaar met de aanleg kan worden begonnen. Het plan bestaat uit het watermanagementproject, de bouw van een nieuwe wijk met 20.000 woningen, de aanleg van een industrieterrein en het verbeteren van de infrastructuur naar en in het havengebied. “Wij hebben voorgesteld om na de drainage van het gebied de woningen zo te bouwen dat ze mee kunnen groeien met de gezinsgrootte en dat de financiering kan worden aangepast

Duizenden mensen wonen op de moerasige gronden in en rond Beira.

Regieteam

Voor de begeleiding en uitvoer van het masterplan en de uitvoeringsprojecten is een regieteam opgezet waarin onder meer vertegenwoordigers van FMO, de Nederlandse ambassade in Mozambique, het ministerie van Buitenlandse Zaken en de RVO (Rijksdienst voor Ondernemend Nederland) zitting hebben. Het regieteam staat onder leiding van Maarten Gischler van Buitenlandse Zaken. Procesmanager Ben Lamoree onderhoudt, namens het regieteam, niet alleen contact met de stakeholders, waaronder de bestuurlijke contacten in zowel Nederland als Beira, maar hij richt zich ook op het totale financieringsveld. Daarnaast zorgt hij voor de communicatie met de Nederlandse watersector en is hij gedelegeerd opdrachtgever van de Nederlandse overheid bij de uitvoering van projecten.

aan de mogelijkheden van de toekomstige bewoners. Door al deze zaken bij het project te betrekken, benadrukken wij de noodzaak van een integrale planning. Het een kan niet los gezien worden van het ander.”

Burgemeester als spil

De Nederlandse projectmanager Ben Lamoree, die jaren in Mozambique werkte en woonde en bij veel (water) projecten betrokken is geweest, is enthousiast over het masterplan. “Beira is een weerbarstige en complexe stad. Veel basisvoorzieningen zijn niet aanwezig, verloren gegaan of niet onderhouden. Het leven in de stad is voor de 600.000 inwoners nu al moeilijk, en als je bedenkt dat binnen twintig jaar het inwoneraantal zal doorgroeien tot zo’n 1,5 miljoen dan is het duidelijk dat er oplossingen moeten komen. Omdat de problemen van velerlei aard zijn, is die integrale aanpak zo belangrijk.”

De eerste stap was dan ook om te proberen alle partijen bij elkaar te krijgen, zegt Lamoree: “Burgemeester Simango is daarbij de centrale figuur geweest, hij was de motor achter alle activiteiten. Voor hem was het nieuw om alle partijen bij de beslissingen te betrekken, maar dat is hem wel gelukt. Een knappe prestatie als je weet dat bijvoorbeeld het nationale haven- en spoorwegbedrijf een eigen organisatie is en dat de lokale en centrale overheid het ook lang niet altijd met elkaar eens waren.”

“Maar wat voor ons minstens zo belangrijk is, en dat maakt dit masterplan ook zo uniek, is dat FMO de intentie heeft te participeren in de financiering. Het is nieuw dat FMO zich dus niet meer bij de financiering van projecten exclusief op private partijen richt, maar dat zij het hele project mee financiert en zelf financiële afspraken maakt met de gemeente Beira. Die manier van werken was een jaar geleden nog ondenkbaar. Door de beleidswijziging eind 2015 binnen FMO is dit nu wel mogelijk en dat is een

geweldige steun voor de Nederlandse bedrijven die voor de buitenlandse projecten inschrijven”, aldus Lamoree.

Voor twee projecten uit het masterplan, de aanleg van het industrieterrein en bijbehorende infrastructuur rond het havengebied, en een nieuwe woonwijk, heeft FMO al een ‘memorandum of understanding’ met Beira getekend. De precieze bedragen zijn nog niet bekend, maar Lamoree verwacht dat de deelname van FMO voor beide projecten tientallen miljoenen euro zal zijn.

Naast FMO is ook de Nederlandse overheid belangrijk geweest bij het financieel van de grond krijgen van de projecten. Volgens Lamoree is er nauw samengewerkt door de verschillende ministerie om beschikbare potjes aan te spreken, waaronder het flexibele budget van het interdepartementale programma Water Mondiaal. Ook de Nederlandse ambassadeur in Mozambique, Pascale Grotenhuis, was nauw betrokken de realisatie van de projecten.

Een van de belangrijke punten in de uitvoering van het masterplan is de opzet van het grond- en ontwikkelingsbedrijf in Beira. “Alle belangen, ideeën en plannen komen hierin bij elkaar. Het benadrukt het belang van de integrale aanpak, de ‘Dutch approach’.” Ook andere steden, zowel in Mozambique als in andere Afrikaanse landen, tonen interesse voor deze aanpak.

Lamoree hoopt dat deze nieuwe werkwijze en de FMO-financiering ertoe leiden dat Nederlandse bedrijven ook bij vervolprojecten in het masterplan betrokken zullen worden. Lamoree: “Dit jaar wordt weer een aantal tenders uitgeschreven, onder andere rond infrastructuur, wegenaanleg en drinkwater. Bedrijven moeten natuurlijk zelf alert blijven op wat er allemaal op dit gebied gebeurt, maar wij zullen ze ook zeker hierover informeren en ze stimuleren er aan mee te doen. De kansen om plannen in het buitenland daadwerkelijk uit te voeren zijn door de FMO en het idee van een grond- en ontwikkelingsbedrijf sterk gestegen.” ♦